

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)
www.economy.nauka.com.ua | № 11, 2018 | 30.11.2018 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2018.11.4](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.11.4)

УДК 330.1

*В. М. Марченко,
доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки і підприємництва,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського», м. Київ*

*А. І. Бондар,
магістрант, Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ*

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

*V. M. Marchenko
Doctor of Science in Economics, Professor, Department of Economics and Business,
National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute», Kyiv
A. I. Bondar
Masters, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute», Kyiv*

MANAGING FINANCIAL POTENTIAL OF THE ENTERPRISE

Стаття присвячена актуальним питанням дослідження наукових підходів до управління фінансовим потенціалом підприємства, зокрема узагальнено джерела формування фінансовим потенціалом, розглянуто основні завдання ефективного управління фінансовим потенціалом. Визначено підходи до управління фінансовим потенціалом та з'ясовано що вони знаходяться у нерозривному зв'язку та взаємозалежності, адже формування одного тісно пов'язане з процесами створення інших. Встановлено, що комбінування досліджуваних підходів дозволить підвищити ефективність реалізації загальної стратегії розвитку підприємства. Визначено основи управління фінансовим потенціалом підприємства під дією процесів планування, організації та контролю. Запропоновано механізм управління фінансовим потенціалом підприємства з урахуванням фінансової стратегії та моделей її оцінки. Розкрито сутність удосконалення планування фінансового потенціалу підприємства за рахунок оптимізації структури капіталу з використанням механізму фінансового левериджу.

In the context of the transformational changes taking place in the economic system of the country, there is a need to formulate approaches to improving the management of the financial potential of the enterprise. The article is devoted to the actual questions of research of scientific approaches to the management of financial potential of the enterprise, in particular, the sources of financial potential formation are generalized, the main tasks of effective management of financial potential

are considered. Potential sources of formation of financial potential of the enterprise are: attraction of resources, borrowing of resources, investments in the enterprise, internal sources of growth of volumes of financial resources as a result of structural changes in the directions of formation of financial provision. The approaches to management of financial potential have been determined and found that they are inextricably linked and interdependent, since the formation of one is closely related to the processes of creating other. It is established that the combination of the investigated approaches will increase the efficiency of implementation of the general strategy of enterprise development. The bases of management of financial potential of the enterprise under the influence of planning, organization and control processes are determined. The mechanism of management of financial potential of the enterprise with the consideration of financial strategy and models of its estimation is offered. The essence of improvement of planning of financial potential of the enterprise due to optimization of the structure of capital using the mechanism of financial leverage is disclosed. Management of financial potential on the basis of realization of the basic functions of management allows to provide the priority directions of enterprise development with sufficient amount of financial resources due to planned, organized and controlled influence on their structure and volumes.

Ключові слова: *фінансовий потенціал підприємства; механізм управління фінансовим потенціалом підприємства; підходи до управління фінансовим потенціалом підприємства; завдання управління фінансовим потенціалом підприємства.*

Key words: *the financial potential of the enterprise; the mechanism for managing the financial potential of the enterprise; approaches to managing the financial potential of the enterprise; the task of managing the financial potential of the enterprise.*

Постановка проблеми. В умовах трансформаційних змін, що відбуваються в економічній системі країни виникає необхідність забезпечити стійкі конкурентні позиції підприємствам. У зв'язку з цим з'являється потреба постійно пристосовуватися до подій, які відбуваються та адекватно реагувати на ринкові зміни. З метою покращення функціонування суб'єктів господарювання, вагомого значення набуває формування підходів до удосконалення управління фінансовим потенціалом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед вітчизняних та закордонних науковців проблематику управління фінансовим потенціалом підприємства досліджували такі науковці як: І. Бланк, О. Ареф'єва, В. Прохорова, Ю. Брігхем, М. Баканов, В. Заруба, А. Коломнієць, О. Мельник, А. Гроппеллі та інші.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження механізму управління фінансовим потенціалом підприємств та узагальнення й розвиток теоретичних підходів до удосконалення управління фінансовим потенціалом підприємств.

Виклад основного матеріалу.

На основі проведеного аналізу літературних джерел можна стверджувати, що фінансовий потенціал – сукупність наявних та тих, що можуть бути мобілізовані, фінансових ресурсів.

Потенційні фінансові можливості – це оцінена здатність підприємства до прирощення обсягу фінансових надходжень в результаті реалізації запланованих заходів, спрямованих на ефективне використання всіх видів ресурсів, повнішу реалізацію знань, здібностей, компетенцій, зростання іміджу, підвищення кредитоспроможності та інвестиційної привабливості підприємства.

Формування фінансового потенціалу підприємств – це акумулювання всіх фінансових ресурсів підприємства при умові раціонального використання їх потенційних джерел.

Потенційними джерелами формування фінансового потенціалу підприємства є: залучення ресурсів, позичання ресурсів, інвестиції в підприємство, внутрішні джерела зростання обсягів фінансових ресурсів в результаті структурних змін в напрямках формування фінансового забезпечення.

Узагальнено фінансовий потенціал підприємства формується за рахунок кредитних, залучених, інвестиційних, внутрішніх коштів та коштів, вивільнених в результаті зміни напрямів їх використання.

Отже, «фінансовий потенціал» представляє собою відносини, які виникають між суб'єктами господарювання з приводу виробництва, розподілу, обміну й споживання матеріальних благ, по'язані з

накопиченням та примноженням фінансових активів та впливають на наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів, при цьому розкриваючи можливості для економічного зростання.

Управління фінансовим потенціалом – це цілеспрямований вплив суб'єкту на джерела та обсяги фінансових ресурсів з метою забезпечення ефективності операційної діяльності підприємства.

З огляду на особливості розглянутих підходів можна стверджувати, що до основних завдань управління фінансовим потенціалом підприємства належать:

- 1) мобілізація фінансових ресурсів, які є важливими для закріплення ефективного виробничого циклу;
- 2) дослідження напрямів збільшення прибутку, нарощення рентабельності; оперативне виконання наявних зобов'язань як перед клієнтами, перед органами доходів і зборів, так і перед працівниками підприємства;
- 3) перевірка та контроль за ефективним, раціональним та цільовим використанням наявних фінансових ресурсів підприємства тощо.

Важливим аспектом управління фінансовим потенціалом є вибір підходів до його реалізації. Управління фінансовим потенціалом базується на використанні сукупності наступних наукових підходів:

- *Процесний підхід* – визначає управління фінансовим потенціалом підприємства, як логічно впорядкований процес, що акумулює в собі взаємопов'язані дії, спрямовані на забезпечення ефективності формування та реалізації фінансового потенціалу підприємства [1].
- *Системний підхід* – згідно даного підходу управління фінансовим потенціалом розглядається як комплекс взаємопов'язаних компонентів.
- *Ситуаційний підхід* – визначає потребу у застосуванні певної сукупності інструментів та прийомів управління фінансовим потенціалом підприємства в особливих умовах його господарської діяльності.
- *Структурний підхід* – розкриває структуру компонентів фінансового потенціалу з метою виявлення раціональної співзалежності і нарощення обґрунтованості розподілу ресурсів між ними.
- *Функціональний підхід* – діяльність щодо управління фінансовим потенціалом розглядається як сукупність функцій, які потрібно виконати для досягнення цілей та передбачає пошук зовсім нових, оригінальних технічних рішень для задоволення реальних або потенційних потреб [2].
- *Ресурсний підхід* – пов'язаний із моніторингом ресурсів і націлений на врегулювання рівня укомплектованості досліджуваного об'єкта ресурсами, потенційно необхідних для здійснення визначеної діяльності.
- *Ринковий підхід* – дозволяє визначити рівень фінансового потенціалу підприємства як сукупність фізичних і вартісних оцінок окремих його компонентів.
- *Виробничий підхід* – передбачає становлення та досягнення виробничих конкурентних переваг шляхом найбільш раціонального використання всіх видів ресурсів для задоволення потреб споживачів при найменшій шкоді навколишньому середовищі [3].
- *Вартісний підхід* – головною метою при управлінні фінансовим потенціалом виступає максимізація вартості, є фундаментом механізму стратегічного і оперативного управління.
- *Цільовий підхід* – спрямований на досягнення кінцевих результатів, з урахуванням відповідності наявного потенціалу досягненню поставлених цілей.

Враховуючи сутність і своєрідність побудови приведених підходів до управління фінансовим потенціалом підприємства, визначено, що вони знаходяться у нерозривному зв'язку та взаємозалежності, адже формування одного тісно пов'язане з процесами створення інших.

Так, системний підхід вивчається як сукупність пов'язаних елементів. Структурний підхід безпосередньо представлений у функціональному підході шляхом визначення функцій через призму структури підприємства. Зі свого боку функціональний підхід має яскраве вираження у цільовому підході, безперечно доповнюючи один одного з погляду досягнення мети.

Під час здійснення управління фінансовим потенціалом підприємства *структурний підхід слід розуміти* як результативну діяльність структурних елементів підприємства, спрямовану на забезпечення ефективного функціонування складових фінансового потенціалу підприємства; *функціональний підхід*, як діяльність уповноважених органів, яка націлена на забезпечення стимулюючої та регулюючої функцій фінансового потенціалу; *процесний підхід*, який визначається як логічна послідовність дій, спрямованих на реалізацію фінансового потенціалу підприємства, *системний підхід*, як комплекс інструментів, методів та способів, які використовуються з метою ефективного формування та використання фінансових ресурсів підприємства.

Отже, комбінування розглянутих підходів до управління фінансовим потенціалом підприємства повинне базуватися на врахуванні багатогранних концептуальних аспектів, мати комплексний характер, що, відповідно, складатиме міцний базис для оцінки фактичного рівня фінансового потенціалу на підприємстві, ефективності його використання та розроблення стратегій розвитку.

В управлінні фінансовим потенціалом підприємства важливого значення набуває процес його планування, за допомогою якого забезпечуються і конкретизуються основні цілі розвитку підприємства та створюється база для здійснення всіх функцій управління. Планування фінансового потенціалу передбачає формування сукупності заходів, які встановлюють черговість досягнення окреслених цілей з урахуванням можливостей найефективнішого використання ресурсів.

Процес планування фінансового потенціалу є комплексним явищем та вирішує певні завдання, до основних з них слід віднести:

- прогнозування потенційних проблем, визначення системи очікуваних небезпек і можливостей розвитку підприємства;
- обґрунтування цілей, завдань, стратегії розвитку підприємства, проектування бажаного стану підприємства в майбутньому;
- планування ресурсів і способів їх використання для досягнення цілей розвитку підприємства, обґрунтування заходів щодо розширення ресурсної бази, структури закупівлі необхідних ресурсів і термінів їх надходження;
- організація реалізації планів і контроль за ходом їх виконання [4].

Планування фінансового потенціалу тісно пов'язане з процесом його організації, який спрямований на узгоджену взаємодію та впорядкування елементів системи і процедур для виконання програми, досягнення поставлених цілей. В процесі організації фінансового потенціалу підвищується ефективність і якість роботи, встановлюється відповідальність та полегшується комунікація.

В основі організаційного впливу лежать: організаційне регламентування, організаційне нормування і організаційне проектування. Організаційний вплив відображає статику системи управління і представляє собою комплекс заходів організаційного характеру [5].

В процесі управління фінансовим потенціалом підприємства постає необхідність контролю за його формуванням та використанням. Процес контролю являє собою діяльність суб'єктів контролю, які інтегровані у деяку структуру та спрямовані на досягнення поставлених цілей враховуючи поставлені завдання і застосовуючи відповідні методи та принципи контролю. При цьому використовується не лише людський фактор, а й застосовується обрані вартісні та натуральні показники для виявлення тенденцій і можливих відхилень.

Процес контролю складається з ряду послідовних етапів, до яких ми відносимо:

1. Формування цілей, методів та форм контролю, створення програми, визначення ключових параметрів та обрання безпосередніх виконавців контролю.
2. Визначення об'єкту контролю, збір необхідної інформації, її обробка та графічне представлення, яка дозволить здійснити об'єктивну оцінку ситуації.
3. Співставлення отриманих результатів з прийнятими нормативами.
4. Корегування формування та використання фінансового потенціалу з урахуванням виявлених проблем.

Процеси планування, організації та контролю фінансового потенціалу підприємства є ключовими елементами його формування, використання та розвитку. Виходячи із вищевикладеного постає необхідність дослідження та розробки механізму управління фінансовим потенціалом підприємства (рис. 1).

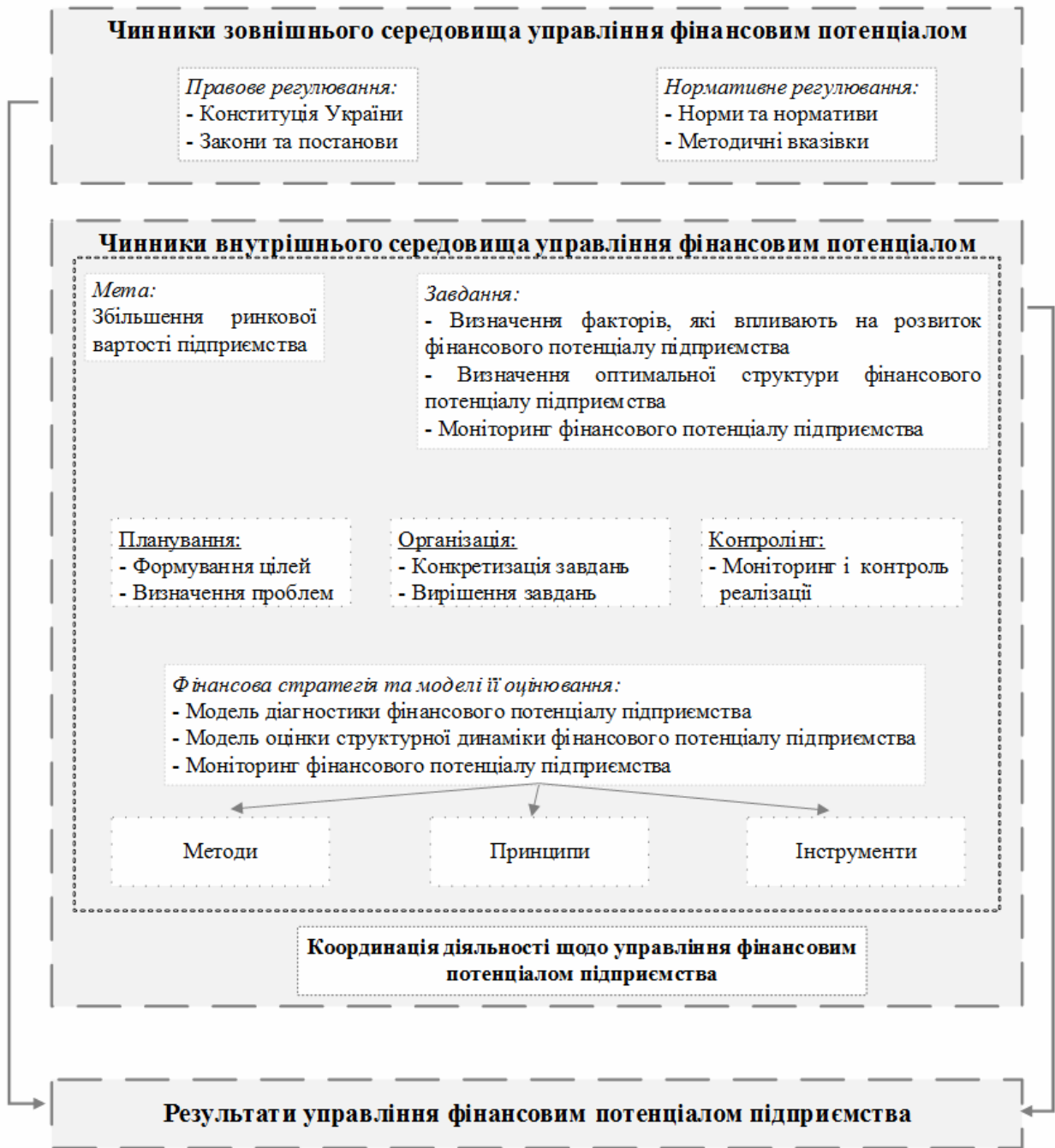

Рис. 1. Механізм управління фінансовим потенціалом підприємства

На результативність управління фінансовим потенціалом впливають чинники як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. При цьому, сприятливим внутрішнім середовищем вважається те, яке має на меті збільшення ринкової вартості підприємства та дотримується визначеної стратегії управління фінансовим потенціалом підприємства.

Отже, визначивши основні складові механізму управління фінансовим потенціалом підприємства постає необхідність визначити напрями його удосконалення.

Для удосконалення планування фінансового потенціалу можна застосувати оптимізацію структури капіталу з використанням механізму фінансового левериджу, як системи майбутнього розвитку компанії. Використовуючи даний механізм можна орієнтувати управлінський процес на максимальне збільшення прибутку, вартості капіталу за мінімального ризику за умови збереження платоспроможності і ліквідності суб'єкта господарювання. Щоб виключити фінансові помилки при підготовці і організації планування

фінансового потенціалу підприємства, треба завжди пов'язувати зміст документів до вимог і об'єктивно обумовлених механізмів діяльності підприємства. А для цього необхідно вивчити цей механізм.

У процесі формування фінансового потенціалу необхідно чітко визначити стратегічне бачення підприємства, базову концепцію управління та політику його розвитку, що дозволить привести до очікуваного результату. Важливим елементом даного процесу є усунення систем та структур, які не узгоджуються або протирічають очікуваним результатам при здійсненні змін. Ці удосконалення дозволять ефективно управляти фінансовим потенціалом підприємства.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Запропонований механізм управління фінансовим потенціалом підприємства дозволяє формувати фінансовий потенціал на основі методологічних підходів до управління та з урахуванням обраної фінансової стратегії.

Механізм управління фінансовим потенціалом підприємства залежить від обраного підходу до його управління, що впливає на вибір моделі та показників його оцінювання.

Управління фінансовим потенціалом на основі реалізації основоположних функцій управління дозволяє забезпечити пріоритетні напрямки розвитку підприємства достатнім обсягом фінансових коштів завдяки планомірному, організованому і контрольованому впливу на їх структуру та обсяги.

Список використаної літератури.

1. Кузенко Т. Б. Методичні підходи до управління фінансовим потенціалом підприємства / Т. Б. Кузенко, Н. В. Сабліна. // ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ. – 2015. – №4. – С. 123–130.

2. Іванець О. О. Концептуальні підходи до управління потенціалом розвитку підприємства / О. О. Іванець. // Економіка, організація і управління підприємством. – 2012. – №4. – С. 151–155.

3. Шандрівська О. С. Підходи до управління потенціалом підприємства та його стратегічним розвитком / О. С. Шандрівська, В. В. Кузяк, О. М. Бек // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. - 2013. - № 776. - С. 442-448. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_776_67

4. Стратегія підприємства: навч. посіб. для вищих навч. закладів Г. В. Строкович, Нар. укр. акад. [каф. Економіки підприємства]. – Харків: Вид-во НУА, 2011. – 180 с.

5. Теорія організації [Текст] : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України" ; [уклад.: М. Л. Гончарова, Г. О. Мірошніченко]. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2015. – 134 с.

References.

1. Kuzenko, T. B. and Sablin, N. V. (2015), "Methodical Approaches to Management of Financial Potential of an Enterprise", *Economics and management by national households*, vol. 4, pp. 123-130.

2. Ivanets O. O. (2012), "Conceptual approaches to the management of enterprise development potential", *Economy, organization and management of the enterprise*, vol. 4, pp. 151-155.

3. Shandrovskaya, O. Ya., Kuzyak, V. V. and Beck, A. M. (2013), "Approaches to the management of the potential of the enterprise and its strategic development", *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Management and Entrepreneurship in Ukraine: Stages of Development and Development Issues*, vol. 776, pp. 442-448.

4. Stokovych, G. V. (2011), *Enterprise Strategy* [Teach. manual for higher educators. Establishments], NAC, Kharkiv, Ukraine.

5. Goncharova, M. L., Miroshnichenko, G. O. (2015), *Theory of organization* [State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"], UABS NBU, Sumy, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 06.11.2018 р.